

לצרכים שאל את אלוהים: בטיחות ילדים: חינוך גננות ומורים לבטיחות

מאת יעקוב שלין

מדוע גננות
לא עוברות
הכשרה או
קורס בנושאי
בטיחות ילדים,
אותם ילדים שעל
שלומם הן מופקדות.

מאמר שלישי
בסדרה לקידום בטיחות הילדים.

הנושא בו עוסק המאמר איננו בתחום
עיסוקנו המקצועי הישיר אך יש לו נגיעה
לכל בית במדינה ולכל לב. הדברים המובאים
כאן הם בשם אומנם ואנו מצפים
לתגובותיכם והארותיכם לגבי הנושאים
המסקנות שהעלה הכותב ברשימתו

הכותב הוא M.Sc בניהול והנדסת בטיחות; אב
ל-2 ילדים צעירים; מתמחה בבטיחות ילדים.
דוא"ל לתגובות ולהצעות: k@yessafety.com

ה עוד מצוי הילד תחת חסותה של מערכת החינוך,
על זו האחרונה לנהוג בו בכפפות של משי
ולעטפו במעטה של הגנה דוקרנית".

מעבר לכאב ולסבל הפיזי והנפשי אשר נגרמים
לתלמידים שנפגעים ולבני משפחותיהם,
במקרה של היפגעות תלמיד/ה ניצבים עובדי
ההוראה בפני בעיה אנושית מעצם ההיפגעות,
תוצאותיה והשלכותיה, ובנוסף הם גם חשופים
לתביעות משפטיות - הן בתחום הפלילי והן
בתחום האזרחי.

לכן, כדי שעובדי ההוראה יוכלו למלא את
חובתם כאמור (שהיא אולי תפקידם החשוב
ביותר), ואף לחנך את תלמידיהם לבטיחות:
תחילה עליהם ללמוד את הנושא בעצמם.
גם משרד החינוך מכיר בצורך, ומגדיר כי יש
להבטיח שלעובדי ההוראה "מוקנה הידע הנדרש
כדי שיהיו בעלי יכולת לבצע את המטלות
שהוטלו עליהם ולעמוד במחויבויות שלהם",
וכי הכשרת יסוד שגורמת מעובד הוראה היא
"לימוד פרק הבטיחות במערכת החינוך במסגרת
רכישת התואר", ועל המחנכים ומנהלי מוסדות

ה נחיות משרד החינוך בנושאי בטיחות,
מועברות לעובדי ההוראה במתכונת של
חוזרי מנכ"ל. חוזרי המנכ"ל מטילים את
האחריות בפועל לדאגה לבטיחות התלמידים
בגני הילדים ובבתי הספר על הגננות והמורים.
לדוגמה: "מנהלת הגן היא האחראית הכוללת
לבטיחות בגן, והיא הנושאת באחריות לביצוען
של כל הנחיות הבטיחות" וגם: "על מנהלת הגן
לעשות את כל האפשר כדי לאתר את גורמי
הסיכון הקיימים והבולטים לעין בגן הילדים
ולהעריך את הסכנה שיש בהם". ודוגמה נוספת:
מחנך הכיתה "...הוא בעל התפקיד העיקרי
המופקד על הקניית ערכי התנהגות בטיחותית.
על המחנך... לשלב היבטי בטיחות בשעות החינוך
ובשיעורים אחרים...".

גם בתי-המשפט אמרו את דברם בנושא: "חובתו
של מורה לפקד על קטין המסור בידיו, זהה
לחובתו של הורה". ועוד: "מעט שהורים שולחים
ילדיהם למוסד חינוכי, רשאים הם להניח ולהיות
סמוכים ובטוחים כי המוסד החינוכי ינקוט בכל
האמצעים הדרושים על מנת לשמור את שלום
ילדיהם. חובת הפיקוח זהה לחובת הורה"; "כל

החינוך להשתתף בהדרכות (השתלמויות וימי עיון) בנושאי בטיחות.

הבעיה: היעדר הכשרה אקדמית לבטיחות למחנכים

למרות האמור - עובדתית, באוניברסיטאות ובמכללות להכשרת מורים וגננות אין שום קורס אקדמי בבטיחות, גם לא במסגרת קורסי הבחירה. בשנים האחרונות גם לא מתקיימות הכשרות ולא מתקיימים ריענונים בנושאי הבטיחות, לדוגמה, לגננות. זאת, למרות שבתמצית כנס לקידום בריאות שנערך ב-2002 צוין כי "משרד החינוך יצא לאחרונה בהצהרה, כי כל גנת תחוב בקורס בטיחות לילדים". קרי: אעפ"י שעובדי ההוראה מופקדים על בטיחות ילדינו, לא תמיד הם מודעים לכך שהיו תפקידם החשוב ביותר, וחלקם אף לא מקבלים כלים בסיסיים שיאפשרו להם לבצע בהצלחה את תפקידם.

ניסים ופטרונות

ילד בן 9, תלמיד כיתה ד', נפגע באורח בינוני כשנפל מחלון הקומה השנייה בבית ספר יסודי. התאונה התרחשה סמוך לשעה 11:00 בבוקר, בעת ההפסקה. הילד טיפס ועמד על אדן החלון, בגובה של כ-5 מטר מפני הקרקע, איבד את שיווי המשקל ונפל אל החצר. הוא נפגע בראשו. לאחר בדיקה בבית החולים, נקבע כי מדובר בפגיעת ראש קשה, והוא הועבר חסר הכרה ומונשם לחדר ההלם.

לא אחת מתגלים (גם) במוסדות חינוך מצבים מסוכנים ומיפגעים חמורים, שרק בדרך נס לא גרמו עדיין להיפגעות ילדים ואנשי צוות או מבקרים אחרים. לעתים המיפגעים האלה לא מתגלים בכלל, או שהם מתגלים מאוחר מדי. פתרון אפשרי פשוט לבעיה הוא הנהגת חובת השתתפות ולימוד בקורס לבטיחות בכל המוסדות האקדמיים והאחרים המכשירים מורים וגננות, וגם, השתלמויות העשרה

שוטפות בנושא (לדוגמה, במרכזי פיסג"ה, שהם מרכזים פדגוגיים של משרד החינוך המיועדים להעשיר את עובדי ההוראה בידע מקצועי רלוונטי). כך ניתן יהיה להקנות לעובדי ההוראה ידע רב יותר בנושאי בטיחות הילדים, להעלות את מודעותם לנושא ולאפשר להם לפעול בזמן למניעה ולסילוק ליקויים ומיפגעים. המהלך יגן על ילדינו מפני אסונות עתידיים נוספים, יסייע לעובדי ההוראה עצמם להתמודד בהצלחה עם המציאות הכמעט יומיומית של היפגעות ילדים במקום עבודתם (במוסדות החינוך), ויהווה קפיצת מדרגה ושידרוג ראוי של נושא בטיחות הילדים.

חינוך לבטיחות הוא גם חינוך למשמעת עצמית ולאחריות, הן כלפי הפרט והן כלפי הסביבה. בהמשך, עובדי ההוראה יוכלו לחנך גם את תלמידיהם לבטיחות. ראוי לציין כי למרות הערכת העלות הגבוהה - מאות מיליונים ואף מיליארדי ₪ (כפי שצוין במאמר הראשון בסדרה) - לתיקון ולסילוק ליקויים ומיפגעי בטיחות במוסדות החינוך, הערכת משרד החינוך היתה ונותרה כי מרבית ההיפגעות נגרמות בעקבות התנהגות לא בטיחותית. לכן, במקביל לטיפול במיפגעי הבטיחות הפיזיים-סביבתיים הקיימים, ראוי להשקיע את מירב המשאבים בחינוך הילדים להתנהגות בטיחותית ולכלול **בטיחות כמקצוע חובה מגיל הגן ועד סיום שנות הלימוד בבתי הספר.**

ומה בבית?

סמוך לשעה 21:00, בזמן שאמו שהתה בחדר הרחצה עם אחותו בת ה-6, נשאר האח הפעוט במטבח הדירה בקומה השישית של הבניין. הוא טיפס על אדן החלון, איבד את שיווי המשקל, נפל החוצה ונחבט בקרקע. אמו, ששמעה היטב את החבטה, מיהרה למטבח והבחינה בחלון הפתוח. היא ירדה במהירות לחצר הבניין, העלתה את הילד המדמם בחזרה לדירה והזעיקה

ניידת טיפול נמרץ. הילד פונה במצב קשה לביה"ח כשהוא סובל מפגיעה רב-מערכתית, משבר פתוח בידו ומפגיעת בטן קשה. בבירור שלאחר המעשה, האם התקשתה לשחזר את פרטי האירוע מאחר שהיתה שרויה בהלם.

חשוב לחנך לבטיחות את כל מי שמתפקידו להשגיח על ילדים: הורים, סבים וסבתות, מטפלות, מאמנים, מדריכי חוגים ואחרים. דפי מידע בנושא יועברו להורים ע"י מוסדות החינוך; הרשויות ימנעו הרצאות חינוך הפתוחות לקהל הרחב - שהרי האינטרס משותף: אם הילד לא ייפגע במגרש המשחקים, לדוגמה, הוריו לא ישקלו לתבוע את העירייה. החיסכון יתבטא בעירייה, בחברת הביטוח, וגם אצל רופאי קופת החולים שלא יצטרכו לטפל בילד - דבר שיקל עליהם את עומס העבודה, המדינה לא תצטרך לממן טיפולים בילדים נכים או מוגבלים והמשפחה "תרוויח" ילד בריא ושלם.

לצערנו, ילדים נפגעים ולעתים אף נהרגים כמעט בכל מקום שבו הם שוהים, גם בבית - "במגרש הבית" - שאמור להיות המקום הבטוח ובעצם הוא בטוח רק לכאורה.

נראה שבכל זאת איננו יודעים מספיק על בטיחות ילדים, ולא מספיק מודעים לה.

סיכום

קשה להישאר רגוע ולא לדאוג כאשר מבחינים עד כמה גדול הפער בין הרצוי למצוי. במציאות הקיימת ילדינו חשופים, פעמים רבות, כמעט בכל מקום בו הם נמצאים, לסיכונים בטיחות - שהם בהחלט גבוהים מהרף העליון של הסיכון הקביל שאיתו ניתן להסכים, וילדינו הם אלה שמשלמים את עיקר המחיר.

המאמר הבא, האחרון בסידרה, יבחן האם הבדיקות המבוצעות לבטיחות ילדים הן ראויות ויצגי דוגמה מפתיעה לתגובה של עירייה שבחצר גן ילדים שבאחריותה התגלו מוטות ברזל מכוסים בחול. ■

קורסים וימי עיון במחוז באר-שבע והדרום

לחודשים ינואר, פברואר, מרץ, אפריל 2010

הקורסים וימי העיון יתקיימו ב'בית-יציב' בבאר-שבע

המוסד לבטיחות ולגיהות
בטיחות ובריאות בעבודה - זה אנחנו.

ינואר

קורס נאמני בטיחות (מתקדם). 5 מפגשים במתכונת יום בשבוע.	פתיחה: 12.1
לנאמני בטיחות ואחרים	השתלמות הובלת חומ"ס (רענון) 22.1
למובילי חומ"ס בעלי רישיון תקף	יום עיון: בטיחות לעובדי תחזוקה 12.1
לעובדי תחזוקה ואחרים	

פברואר

קורס נאמני בטיחות (בסיסי) 23.2 + 16.2 + 9.2 לעובדים, מנהלי עבודה ואחרים	קורס ממונים על בטיחות אש. 11 מפגשים במתכונת יום בשבוע.
פתיחה: 16.2	לממונים על הבטיחות בעבודה ולקהל הרחב
השתלמות הובלת חומ"ס (רענון) 26.2	למובילי חומ"ס בעלי רישיון תקף
יום עיון: בטיחות באתרי בנייה 16.2	למהנדסים, טכנאים ומנהלי עבודה העוסקים בביצוע באתרים

מרץ

קורס נאמני בטיחות (בסיסי) 23.3 + 16.3 + 9.3 לעובדים, מנהלי עבודה ואחרים	השתלמות הובלת חומ"ס (רענון) 26.3
למובילי חומ"ס בעלי רישיון תקף	יום עיון לחשמלאים 10.3
לחשמלאים	יום עיון: מודלים בחקירת תאונות 11.3
למנהלים ולעובדים אחרים	העוסקים בבטיחות

אפריל

השתלמות הובלת חומ"ס (רענון) 30.4	למובילי חומ"ס בעלי רישיון תקף
יום עיון לחשמלאים 13.4	לחשמלאים
יום עיון: מניעת כאבי גב תחתון 14.4	למנהלים, לעוסקים בבטיחות ולקהל הרחב

לפרטים נוספים: מחוז באר-שבע והדרום

טל': 08-6276389, פקס: 08-6275129, דוא"ל: Beersheva@osh.org.il